

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРОГРАМСКА И БУЏЕТСКА РЕАЛИЗАЦИЈА
на
ПРОГРАМА ЗА РАНА ДЕТЕКЦИЈА НА МАЛИГНИ ЗАБОЛУВАЊА ВО
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ЗА 2020 ГОДИНА

Програмата за рана детекција на малигни заболувања во Република Северна Македонија за 2020 година се однесува на:

- I. **Скрининг за превенција и рано откривање на карцином на грло на матката**
- II. **Пилот скрининг на колоректален карцином во Република Северна Македонија**
- III. **Промотивна кампања за превенција и рано откривање на карцином на простата**
- IV. **Организиран мамографски скрининг за рана детекција на карцином на дојка**

I. СКРИНИНГ ЗА ПРЕВЕНЦИЈА И РАНО ОТКРИВАЊЕ НА КАРЦИНОМ НА ГРЛОТО НА МАТКАТА

1. Вовед

Карциномот на грлото на матката (КГМ) во светот учествува со 10% во вкупниот број на малигни неоплазми. Тој е дванаесетти по честота и петти по смртност рак кај жените во светот. Заболуваат околу 490 000 новорегистрирани случаи секоја година или 16 од 100 000 жени годишно, а околу 9 од 100 000 жени умираат.

Организираниот скрининг за превенција и рано откривање на ракот на грлото на матката е активност што се спроведува во повеќе држави со цел да се намали инциденцата и смртноста на жените од рак на грлото на матката. Оправданоста на спроведувањето на оваа програма се потврдува со фактот што секоја година се откриваат случаи на карцином кај жени кои немале никакви знаци на болеста.

За успешно спроведена скрининг програма се смета доколку во период од 3 години се опфатат 75% од целната популација.

2. Приоритети и цели

Главна цел е да се намали инциденцата и смртноста на жените од рак на грлото на матката во Република Северна Македонија.

Специфични цели:

1. Зголемување на бројот на лица опфатени со организираниот скрининг;
2. Подигнување на свеста кај жените за важноста од редовни превентивни прегледи и вклученост во организираниот скрининг;

3. Зголемување на бројот на гинеколози вклучени во организираниот скрининг.

3. Показатели на успешност

Успешноста ќе се мери преку следните показатели на успешност:

- Број на анализирани ПАП тестови
- Број на лица со откриени клеточни абнормалности
- Број на лица со откриен рак на грлото на матката

Процес индикатори:

- Број на поканети лица
- Број на лица кои примиле покана и се јавиле на преглед
- Број на земени ПАП тестови
- Организација на прес конференција
- Број на настапи преку медиумите
- Број на организирани предавања и трибини
- Број на отпечатени пропагандни материјали
- Број на гинеколози вклучени во организираниот скрининг
- Број на гинеколози информирани за скринингот
- Број на гинеколошки ординации кои доставуваат извештаи
- Број на цитолошки лаборатории кои доставуваат извештаи
- Број на изготвени квартални и годишни извештаи

4. Спроведување на процесот на следење, оценување и известување

Гинеколошките ординации вршат:

- поканување на жените да се вклучат во организираниот скрининг
- преглед на жените со земање на материјал за ПАП тест
- доставување на материјалот до цитолошката лабораторија
- известување на жените за резултатот од ПАП тестот
- доставување на месечни/квартални извештаи до Центрите за јавно здравје.

Цитолошките лаборатории вршат:

- Припрема на материјалите (ПАП тест)
- Преглед на материјалот
- Издавање на извештај за секоја пациентка
- Доставување на месечни/квартални извештаи до Центрите за јавно здравје.

Центрите за јавно здравје вршат:

- Координација на активностите на локално ниво (контакти со гинеколошките ординации, цитолошките лаборатории)
- Прибирање на извештаи од гинеколошките ординации и цитолошките лаборатории и изготвување на квартални извештаи
- Дистрибуција на пропаганден материјал
- Одржување на предавања за важноста на скринингот
- Организација на активности во рамки на кампањата на локално ниво, со учество на стручни лица во локалните медиуми

Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија врши:

- Координација на сите активности поврзани со скринингот на локално и национално ниво
- Изготвување на квартални и годишен извештај
- Изготвување на стручни публикации, анализи, со доставување препораки до Министерството за здравство
- Организација на кампања
- Изготвување и дистрибуција на пропагандни материјали
- Едукација на стручни лица.

Ред бр.	Вид на мерки	Извршители	Обем на активност	Цена по услуга	Вкупно
1.	Координирање на активностите, со останатите извршители, промоција на скринингот, повикување на жените на возраст од 46-61 години Активност на матични гинеколози (оние кои имаат потпишано договор со Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија)	Матични гинеколози	Поканување на околу 20.000 жени	30,00 денари по покана	600.000,00
2.	Координирање на активностите, со останатите извршители, промоција на скринингот, прегледи Активност на матични гинеколози (оние кои имаат	Матични гинеколози	Дополнителни трошоци за преглед и доставување на материјал на 20.000 жени	200,00 денари од земен ПАП	4.000.000,00

	потпишано договор со Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија				
3.	Партиципација за цитолошка анализа - активност за Цитолошките лаборатории во јавно здравствените установи и оние кои имаат потпишано договор со Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија за здравствената услуга читање на ПАП тест	Цитолошките лаборатории во јавно здравствените установи и оние кои имаат потпишано договор со Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија	20.000 жени	60,00 денари	1.200.000,00
4.	Координација на скрининг-гот од страна на 10-те Центри за јавно здравје	10 -те Центри за јавно здравје	10	10.000,00	100.000,00
5.	Изработка на Национална студија за рак на грло на матка во Република Северна Македонија	Изработка на Национална студија за рак на матка во Република Северна Македонија	Изготвена национална студија		100.000,00
6.	Изготвување на анализа-проценка на капацитетите на постоечкиот кадар (гинеколози, патолози, цито-скринери, биолози, патронажни сестри) и опрема (ПАП и ХПВ тестирање) (организација на посети, работа на работна група)	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Изготвување на анализа	60.000,00	60.000,00
7.	Организирање на кампања за подигнување на свеста кај општата популација за скрининг на рак на грло на матка преку медиумите и преку акушерите/ гинеколозите, општите лекари, патронажните сестри и здравствените медијатори за Ромите	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија, Центри за јавно здравје, Македонско лекарско друштво, Невладини организации од областа репродуктивно здравје	Организирање на кампања	50.000,00	50.000,00
8.	Пилот скрининг за ХПВ тестирање (набавка на ХПВ тестови за пилот скрининг, анализа, повикување на жените)	Клиника за гинекологија и акушерство	Предвидени 1000 тестирања		1.350.000,00
9.	Изготвување на едукативни/информативни материјали плакати, брошури	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија, Центри за јавно здравје, Македонско лекарско друштво, Невладини организации од областа на репродуктивното здравје	Изготвување на едукативни/информативни материјали	30.000,00	30.000,00
10.	Месечни и квартални извештаи за скрининг на рак на грло на матка, за состојбата и постигнатите резултати, евалуација и мониторинг за 2018 година	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	12 месечни и 4 квартални извештаи	180.000,00	180.000,00
	ВКУПНО				7.670.000,00

5. Извршители на програмата

- Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија
- Општи болници на ниво на цела држава
- Цитолошки лаборатории со потпишан договор со Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија за здравствена услуга читање на ПАП тест
- Матични гинеколози на ниво на цела држава
- Клиника за гинекологија и акушерство –
- Управа за електронско здравство.

6. Мониторинг и евалуација

Мониторинг и евалуација ќе спроведува Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија врз основа на базата на податоци која ја поседува за организиран скрининг и изготвување на периодични извештаи како сублимат од извештаите од Цитолошките лаборатории. Основна обврска на овластените извршители на оваа програма се континуирано внесување, праќање и ажурирање на податоците за организиран скрининг. Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија ќе врши евалуација на сите активности на скринингот и доставување на извештаи, врз основа на показателите за успешност кои се јасно определени.

II. ПИЛОТ СКРИНИНГ НА КОЛОРЕКТАЛЕН КАРЦИНОМ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

1. Цел на Програмата

Целта на оваа програма е намалување на морбилитетот и морталитетот на населението во Република Северна Македонија од рак на дебело црево. Стратегијата за подобрување на раното откривање на ракот на дебело црево подразбира и подобра информираност на населението за значењето на раното откривање на ракот на дебелото црево и едукација на здравствениот кадар за самата програма.

Да се намали морталитетот со КРК за 20-30% што подразбира 200 спасени животи секоја година. Да се редуцира инциденцата на КРК за 20 %. Да се намалат за 300 случаи годишно на КРК. Да се зголеми пропорцијата на ранооткриени на КРК од 14% до повеќе од 50% за 10 години. Да се подобри квалитетот на живот на пациенти со КРК и да се намали трошокот за третман од заболени од КРК.

Активности:

2. Спроведување на скринингот

Скринирањето ќе се изведува со тестот за детекција на окултно крварење – ФОБ тест (Fecal Occult Blood Test – FOBT). Министерството за здравство ги набавува ФОБ тестовите и ги распоредува по пилот Центарот за јавно здравје Скопје според бројот на жители на подрачјето кое го покриваат. (Скопје 136.986)

Секој граѓанин на возраст од 50-70 години може да си го оставари правото на бесплатен ФОБ тест одејќи во пилот Центрите за јавно здравје. Секој пациент со негативен ФОБ тест треба да се јави за 2 години на повторно скринирање. Секој пациент со позитивен ФОБ тест треба да биде упатен на колоноскопија во јавно здравствена установа.

Исклучување од скрининг програмата ќе бидат направени кај:

- 1. Пациенти кои веќе се вклучени во дијагностички или терапевтски третмани за КРК**
- 2. Пациенти со улцерозен колитис или Кронава болест и состојби кои можат да предизвикаат окултни крвавења и активни хемороидални крвавења**
- 3. Пациенти кои претходно имаат отстрането аденоми со колоноскопија**
- 4. Пациенти кои имаат направено колоноскопија во изминативе 3 години со доказ дека резултатите се уредни. Тие ќе бидат повикани да парциципираат по 2 години.**
- 5. Пациенти кои одбиле да учествуваат во скрининг програмата**

Центарот за јавно здравје ќе врши анализа на доставениот материјал со примена на ФОВ тестот за резултатот го известува пациентот и го упатува на консултација кај матичниот лекар.

На пациентите/семејствата со покачен ризик за заболување ќе бидат советувани и упатувани на колоноскопија од страна на матичните лекари.

- Координатор на скринингот ќе биде Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија, кој ќе биде задолжен за координација на сите активности во државата, стручно методолошка помош на Центрите за јавно здравје, изготвување и водење на Регистер за КРК. Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија ќе доставува до Министерството за здравство тромесечни извештаи и фактури за извршениот скрининг во Република Северна Македонија. Министерството за здравство ќе доставува финансиски средства и до извршителите – Центрите за јавно здравје.

Центрите за јавно здравје ќе бидат задолжени за координација на активностите на своето подрачје

Очекуваниот одзив на поканите за скрининг од вкупниот број на испитаници на возраст од 50-70 години е околу 10.000 испитаници, за кои ќе бидат потребни по 2 теста за испитаник.

2.1. Министерство за здравство

Министерството за здравство ќе врши стратешко планирање (кадар, опрема), координација и следење на целокупните активности поврзани со скринингот, набавка на ФОВ тестови и материјали и финансирање на активностите предвидени со програмата. Програмата за скрининг на рак на дебело црево ќе се спроведува под раководство на стручната комисија за спроведување на Програмата во Министерството за здравство, која ќе врши и стручен надзор на спроведување на скринингот, и ќе му предлага на министерот за здравство насоки за организација, координација и следење на Програмата.

2.2. Управа за електронско здравство (УЕЗ)

Управата за електронско здравство ќе направи подготовка на листа на пациенти кои треба да бидат повикани за да направат ФОВ тест. Листата ќе содржи податоци за пациентот и за неговиот матичен лекар. Управа за електронско здравство ќе ги

испрати до матичните лекари изготвените листи на пациенти кои подлежат на скринирање.

Управата за електронско здравство ќе подготви софтверско решение или апликација за регистар за скрининг на рак на дебело црево, ќе изврши едукација за негова имплементација и користење и ќе соработува со координаторот во Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија за медицинските аспекти на подготовка на табеларни прегледи со индикатори за следење и реализација на скринингот.

2.3. Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија

Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија, ќе ги организира и координира сите активности во државата, ќе дава стручно методолошка помош на Центрите за јавно здравје и ќе изготвува и води Регистар за колоректален карцином. Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија, ќе изготви стручни материјали за промоција на скрининг за рак на дебелото црево, ќе подготви стручни упатства за сите вклучени странки во спроведување на скринингот, ќе осмисли, дизајнира и печати постери и флаери за информирање на граѓаните.

Медиумска кампања за скрининг на ракот на дебелото црево, ќе реализира Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија и ќе доставува до Министерството за здравство тромесечни извештаи за извршениот скрининг во Република Северна Македонија.

Мониторинг и евалуација ќе спроведува Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија врз основа на базата на податоци за опортунистичкиот скрининг, која ќе биде сместена во Управата за електронско здравство. Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија, заедно со Комисијата за изготвување на Акционен план за скрининг на КРК, ќе изготви Акционен план со предвидени активности и фази за успешно следење на скринингот за ракот на дебелото црево, во тековната и наредните години. Институт за јавно здравје, ќе изготвува годишна публикација за скрининг на КРК, за состојбата и постигнатите резултати во 2020 година.

2.4. Центри за јавно здравје

Центрите за јавно здравје ќе вршат прибирање на податоците од Приватните здравствени установи на матични лекари на месечно ниво и ќе доставуваат квартални извештаи до Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија. На локално ниво тие ќе вршат промотивни активности со цел зголемување на бројот на граѓани кои ќе бидат опфатени со скринингот.

2.5. ПЗУ матични доктори

Матичните лекари во примарната здравствена заштита, ќе ги информираат своите пациенти за можноста за скрининг и ќе ги советуваат да направат 3 последователни ФОБ тестови, давајќи им ФОБ тестови, упатство за употреба, и промотивен материјал. Ординацијата доставува месечни извештаи до Центрите за јавно здравје.

2.6 Клиника за гастроентерохепатологија

Клиника за гастроентерохепатологија ќе врши едукација на матичните лекари од примарната здравствена заштита за советување на пациентите за употреба на

китовите за FOB тестовите, идентификација на пациентите со висок ризик како и за упатување до Центрите за јавно здравје.

2.7. Известување

Матичните доктори, доставуваат месечни извештаи до Центрите за јавно здравје најдоцна до седмиот ден по завршување на месецот. Центрите за јавно здравје подготвуваат збирни извештаи и најдоцна до 15 дена по завршување на кварталот доставуваат извештај до Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија. Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија најдоцна до 30 дена по завршување на кварталот/годината доставува збирни квартални и годишен извештај до Министерството за здравство.

2.8 Препраќање на колоноскопија

Секој пациент со позитивен FOB тест треба да биде упатен на колоноскопија во јавно здравствена установа.

3. Индикатори на спроведување на програмата

3.1. Индикатори на процес на спроведување

- Број и процент на луѓе кои се поканети на тестирање
- Број и процент на луѓе коија примиле поканата
- Број и процент на луѓе кај кои е направен FOB тест
- Број и процент на луѓе кои се исклучени согласно критериумите за исклучување
- Број и процент на луѓе кои одбиле да го направи FOB тест
- Број и процент на луѓе кои го земале резултатот
- Број и процент на неадекватни тестови

3.2. Индикатори на успешност на спроведување на скринингот се:

- Број и процент на опфатени лица со Програмата
- Број и процент на направени FOB тестови
- Број и процент на адекватно направени FOB тестови:
 - Број и процент на позитивни тестови
 - Број и процент на негативни тестови
- Број и процент на лица препратени на колоноскопија

4. Финансирање на програмата

Активности и финансирање на пилот скрининг на колоректален карцином во Република Северна Македонија

4.1. Министерството за здравство, Управа за електронско здравство, Институт за епидемиологија и биостатистика, Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија и Клиника за гастроентерохепатологија

Вид на активност	Одговорна институција	Индикатори	Количина и цена	Вкупен буџет
Набавка на FOB тестови	Министерство за здравство	Набавени и дистрибуирани тестови до Центрите за јавно здравје	Набавени се за 2020	2.500.000,00

Формирање и работа на стручна комисија при Министерство за здравство	Министерство за здравство	Формирана комисија	/	/
Изготвување на софтвер за регистар за скрининг на рак на дебело црево во рамки на Управа за електронско здравство	Министерство за здравство Управа за елетронско здравство Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Изготвен софтвер	/	/
Подготовка на табеларни прегледи за известување	Управа за елетронско здравство	Изготвени табеларни прегледи (квартални)	4x15.000	60.000,00
Ситуациона анализа - Изработка на ситуациона анализа за начинот на спроведување на скринингот за колоректален карцином	Институт за епидемиологија и биостатистика, Управа за електронско здравство, Министерство за здравство			350.000,00
Организирање на едукативни работилници за внес на податоци во софтверот	Управа за елетронско здравство	Број на одржани работилници	2x10.000	20.000,00
Изработка на Национална студија за рак на дебело црево во Република Северна Македонија	Институт за епидемиологија и биостатистика, Управа за електронско здравство, Министерство за здравство	Изработена национална студија		100.000,00
Клиника за гастроентерохепатологија ќе врши едукација на матичните лекари од ПЗЗ за советување на пациентите за употреба на китовите за ФОБ тестовите, идентификација на пациентите со висок ризик како и за упатување до Центрите за јавно здравје.	Клиника за гастроентерохепатологија	Број на одржани работилници		300.000,00
Вкупно				3.330.000,00

4.2. Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија

Вид на активност	Одговорна институција	Индикатори	Количина и цена	Вкупен буџет
Координација	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Координација и организација на скрининг програма за КРК	12x6.000	72.000,00
Осмислување, подготовка и печатење на промотивен материјал (постери, флаери, упатства за употреба на	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Подготвени, испечатени и дистрибуирани промотивните материјали.	1 x60.000	60.000,00

ФОБ-тестови за пациенти, упатство за работа на здравствениот персонал)				
Едукација на Центрите за јавно здравје	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Одржани едукации	10x10.000	100.000,00
Кампања за промоција на скрининг за КРК	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Спроведена кампања	1x50.000	50.000,00
Квартални извештаи за скрининг на КРК за состојбата и постигнатите резултати	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Доставени квартални извештаи до Министерство за здравство	4x30.000	120.000,00
Мониторинг и евалуација	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија		12x10.000	120.000,00
Изготвување на акционен план за скрининг на КРК, заклучно со 15 јуни 2020 година во соработка со номинираните членови од Комисија за изготвување на Акционен план за скрининг на КРК 2021-2023	Координатори на Министерство за здравство, Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија и стручната комисија	Изготвен акционен план	/	/
Вкупно				522.000,00

4.3. Центри за јавно здравје

Вид на активност	Одговорна институција	Индикатори	Количина и цена	Вкупен буџет
Центар за јавно здравје координација на скринингот со матичните доктори на ниво на град Скопје	Центри за јавно здравје	Извршена координација		300.000,00
Анализа на ФОБ тест, известување и внес на податоци во софтвер	Центри за јавно здравје	Анализиран ФОБ тест, внесени податоци во софтверот	13.000x100	1.300.000,00
Квартални извештаи	Центри за јавно здравје	Подготвени и доставени квартални извештаи до Институтот за јавно	4x30.000,00	120.000,00

		здравје на Република Северна Македонија		
Вкупно				1.720.000,00

4.4. Матични доктори

Вид на активноста	Одговорна институција	Индикатори	Количина и цена	Вкупен буџет
Давање на ФОВ тест на граѓанинот, советување за негова употреба и упатување во Центар за јавно здравје за проверка на тестот	Матични доктори	Број на испратени лица за ФОВ тест, изработка на месечен извештај и испраќање до Центар за јавно здравје и препраќање на пациентите на понатамошни иследувања	13.000 x20	260.000,00
Вкупно				260.000,00
СЕ ВКУПНО				5.472.000,00

Финансиски средства за реализација на скрининг на колоректалниот карцином (КРК) Министерството за здравство ќе ги распределува средствата на јавните здравствените установи и извршители на активностите за реализација на скринингот на колоректален карцином, врз основа на доставени фактури и извештаи, по завршена и реализирана активност.

5. Извршители на програмата

- Министерство за здравство
- Управа за електронско здравство
- Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија
- Институт за епидемиологија и биостатистика
- Клиника за гастроентерохепатологија
- Пилот Центрите за јавно здравје
- Матични доктори во пилот регионите

6. Мониторинг и евалуација

Мониторинг и евалуација се планира да спроведува Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија врз основа на базата на податоци која ја поседува за скрининг и изготвување на периодични извештаи како сублимат од извештаите од Центрите за јавно здравје. Овластените извршители на Програмата се грижат за континуирано внесување, праќање и ажурирање на податоците за организиран скрининг. Краткорочната проценка на успешноста на спроведување на Програмата се вреднува со одзивот на населението, брзината на известување за позитивен наод и упатување на колоноскопија, каков е односот према понатамошните испитувања на лицата кај кој е најден позитивен тест. Долгорочна проценка на спроведување на

Програмата се однесува на намалување на стапката на mortalитет, морбилитет и инциденца. Индикатори на следење на Програмата се: ниска стапка на популација заболена од рак на дебело црево, број на извештаи за направени превентивни прегледи предвидени со Програмата, број на едуцирани здравствени работници, број на здравствени установи кои се опремени за спроведување на систематски прегледи. Институтот за јавно здравје на Република Северна Македонија ќе врши евалуација на сите активности на скринингот и доставување на извештаи, врз основа на показателите за успешност кои се јасно определени.

III. ПРОМОТИВНА КАМПАЊА ЗА ПРЕВЕНЦИЈА И РАНО ОТКРИВАЊЕ НА КАРЦИНОМ НА ПРОСТАТА

1. Вовед

Карциномот на простата е најчест вид на рак меѓу машката популација. Главен ризик фактор е возраста. Ризикот е поголем доколку еден или повеќе членови во семејството имале карцином на простата. За рана детекција на рак на простата потребно е секој маж над 50 години да направи ПСА тестирање со ректално туше. Бројот на новорегистрирани пациенти во Република Северна Македонија за 2019 година е 20 пациенти. За таа цел Министерството за здравство ќе организира кампања за подигнување на свеста кај машката популација за превенција и рано откривање на ракот на простата, во насока матичните лекари да им препорачуваат на сите мажи на возраст од 50-55 години и оние со фамилијарен ризик од 40-50 години да направат превентивни прегледи на секундарно и терциерно ниво.

План за спроведување или операционализација на мерките и активностите .

Мерки	Активности	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси Финансиски (МКД)
				Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	
Изготвување на едукативни/информативни материјали,	Печатење на плакати, брошури	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Министерство за здравство	01.09.2020	01.12.2020	10,000,00
Изработка на Национална студија за рак на простата во Република Северна Македонија	Изработена национална студија	Институт за Епидемиологија и Биостатистика – Медицински факултет и Управа за електронско здравство	Министерство за здравство, Управа за електронско здравство, Национална комисија	01.01.2020	30.06.2020	100.000,00
Организација на превентивна кампања за подигнување на свеста кај машката популација за превенција и рано откривање на ракот на простата,	Организација на прес конференција	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија, Универзитски Клиники	Министерство за здравство	01.11.2020	01.12.2020	90,000,00
	Настапи на стручни лица преку медиумите	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија, Центри за јавно здравје,	Министерство за здравство	01.11.2020	01.12.2020	

		Македронско лекарско друштво, Универзитетски Клиники				
	Организирање на предавања, трибини во разни средини	Центри за јавно здравје	Министерство за здравство	01.11.2020	01.12.2020	
ВКУПНО						200.000,00

IV. ОРГАНИЗАЦИЈА НА МАМОГРАФСКИ СКРИНИНГ ЗА РАНА ДЕТЕКЦИЈА НА КАРЦИНОМ НА ДОЈКА

Ракот на дојката е најчесто малигно заболување кај жените во светот и во Република Северна Македонија. Во просек, секоја осма жена во својот животен век ќе се соочи со оваа болест. Воедно ракот на дојката е водечка причина за смртност и претставува глобален проблем. Но, со детекција и откривање на болеста во рана фаза, се намалува смртноста и до 30%. Единствена докажана метода за рана детекција е мамографијата која може да го детектира карциномот во негова предклиничка фаза. Во повеќе од 30 земји во светот постојат организирани национални програми за рано откривање на рак на дојка т.н скрининг што подразбира редовни мамографски прегледи на одреден временски интервал на жени на одредена возраст, кои се навидум здрави, односно немаат клинички симптоми на рак на дојка.

Примарна цел на раната детекција (скрининг) е намалување на смртноста од рак на дојката, подобрување на квалитетот на животот на пациентката и намалување на потребата од радиотераписки и онколошки третмани. Поради тоа Министерството за здравство, следејќи ги препораките на Европска Унија, Светската Здравствена организација, како и примерите на повеќето земји во Европа, САД, Канада и Австралија, во април 2015 година започна да спроведува организиран скрининг.

1. Приоритети и цели

Главна цел

Детекција на карцином на дојка во ран стадиум на жените во Република Северна Македонија, преку спроведување на скринингот, а следејќи ги европските препораки за спроведување на организиран скрининг.

Дополнителни цели

- Подигање на свеста на жената за значењето на редовните преглед и раното откривање на карциномот;
- Зајакнување на капацитетот на здравствените установи за спроведување на скрининг во поглед на кадар и опрема;
- Надградба на системот за собирање и обработка на податоци за скринингот;
- Воведување на контрола на квалитетот на услугите во спроведување на скринингот;
- Формирање на Центар за континуирана едукација и обука за технолози и радиолози и воведување на практика за континуирана анализа на вештините на технолозите и на поставените радиолошки дијагнози;

- Проширување на скрининг програмата во мамографските центри кои што ги исполнуваат критериумите за квалитет на апаратурата и стручната подготвеност на персоналот.

2. Показатели на успешност

Индикатори на успешност на спроведување на главната цел се:

- број на извршени снимања
- број на поканети жени во однос на вкупниот број на жени во старостниот интервал за скрининг (50 – 69 год)
- број на жени кои се јавиле на преглед и на кои што им е направено снимање
- број на жени кои што се повикани на дополнителни медицински испитувања
- број на жени со позитивен наод
- број на жени со позитивен наод во ран стадиум
- Извештај за техничкиот и дијагностичкиот квалитет на сликите
- Извештај за перформансите на мамографската апаратура и испорачаните радијациони дози на пациентите.

3. Финансирање на активностите и извршители

План за спроведување или операционализација на мерките и активностите

Мерки	Програмата е : ☒ Хоризонтална				Вертикална	
	Активности	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси
				Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Финансиски (МКД)
						Год.
Скрининг програма	Организација на скрининг програмата во делот на повикување на жени и доставување на одговори и центар за комуникации	Министерство за здравство, Управа за електронско здравство	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија, Национална комисија	01.01.2020	31.12.2020	1.250.000,00
Набавка на ПАКС	Вмрежување на колку и кои мамографски центри	Министерство за здравство	Национална комисија и Управа за електронско здравство	01.01.2020	01.04.2020	2.000.000,00
Евалуација на скрининг програмата за рак на дојка	Анализа на клучни индикатори за квалитет на имплементација на скринингот за рак на дојка	Институт за Епидемиологија и Биостатистика – Медицински факултет	Министерство за здравство, Управа за електронско здравство, Национална комисија	01.02.2020	30.09.2020	300.000,00
Мамографски активности	Мамографски активности (снимање, читање, супервизија)	Јавно здравствени установи	Министерство за здравство Национална комисија, Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	01.02.2020	31.12.2020	4.200.000,00

Контрола на квалитет на сите мамографски центри во јавно здравствени установи	<p>1. Експерти од Природно математички факултет ќе вршат секојдневна контрола на квалитетот на сликите, перформансите на мониторите и следење на дозите на пациентите (преку online софтвер);</p> <p>2. Доставување на месечни извештаи за сите мамографски кабинети во државните здравствени установи за квалитетот на сликите, перформансите на мониторите и дозите на пациентите;</p> <p>2. Експерти од Природно математички факултет ќе прават годишни тестирања и ќе доставуваат извештаи за сите мамографските кабинети кои што учествуваат во скринингот и кабинетите кои што дополнително ќе бидат вклучени во програмата;</p>	Природно математички факултет, Скопје – Национален центар за обезбедување на квалитет и регистрирање на дозите на пациентите	Министерство, за здравство, Национална комисија	01.02.2020	31.12.2020	800.000,00
Подигање на свеста за скрининг на рак на дојка	<p>1.Организација на прес конференција</p> <p>2.Настапи на стручни лица преку медиумите</p> <p>3.Организирање на предавања, трибини во разни средини</p>	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Министерство за здравство	01.01.2019	31.12.2019	60.000,00
Изработка на промотивен материјал	<p>1.Подготовка на стручниот материјал од експерти</p> <p>2.Печатење на плакати, брошури</p>	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Министерство за здравство Универзитетска клиника за радиологија	01.04.2020	30.06.2020	60.000,00
Изготвување на табеларни прегледи	Подготовка на табеларни прегледи за изготвување на релативни податоци и индикатори	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Министерство за здравство, Управа за електронско здравство	01.01.2020	15.02.2020	30.000,00
Изработка на	Изработка на	Институт за	Министерство	01.01.2020	31.12.2020	60.000,00

4 квартални извештаи	квартални извештаи со анализа на состојбите од извршениот скрининг во секој квартал	јавно здравје на Република Северна Македонија	за здравство ,Управа за електронско здравство			
Изработка на Годишен извештај за резултатите од спроведениот скрининг во 2019 година	1. Изработка на индикаторите 2. Стручна анализа на состојбите	Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија	Министерство за здравство, Управа за електронско здравство	01.01.2020	31.03.2020	30.000,00
Изработка на Национална студија за ракот на дојката во Република Северна Македонија	Изработена национална студија	Институт за Епидемиологија и Биостатистика – Медицински факултет и Управа за електронско здравство	Министерство за здравство, Управа за електронско здравство, Национална комисија	01.01.2020	30.06.2020	100.000,00
Едукација на читачи и едукација на лидери на тимовите	Број на одржани едукативни работилници за читачи во мамографскиот скрининг и број на обучени читачи, Број на одржани едукации на лидери на тимови и број на обучени лидер на тимови	ЈЗУ Клиника за радиологија, ЈЗУ Градска Општа Болница 8 Септемеври, ЈЗУ Универзитетска Клиника по Хируршки Болести	Национална комисија			300.000,00
ВКУПНО						9.190.000,00

V. ФИНАНСИРАЊЕ НА ПРОГРАМАТА:

ЗБИРНА ТАБЕЛА

ред. бр.	Активност	финансиски средства
1.	Скрининг за превенција и рано откривање на карцином на грло на матката	7.670.000,00
2.	Пилот скрининг на колоректален карцином во Република Северна Македонија	5.572.000,00
3.	Промотивна кампања за превенција и рано откривање на карцином на простата	200.000,00
4.	Организиран мамографски скрининг за рана детекција на карцином на дојка	9.190.000,00
5.	Неизмирени обврски 2016-	368.000,00

	2019		
	ВКУПНО:		23.000.000,00

Активностите предвидени со оваа програма ќе се реализираат во обем на средствата одобрени од Буџетот на Република Северна Македонија за 2020 година во висина од 23.000.000,00 денари. Распределбата на средствата по оваа програма ќе ја врши Министерството за здравство на јавните здравствените установи, приватни здравствени установи кои имаат потпишано договор со Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија и други извршители на активностите наведени во Програмата, врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата.

Прилог:

- Извештај од ИЈЗ за скрининг на рак на грло на матка за 2020 година
- Табели за исплатени средства по извршители